

Inbreng KVAN t.b.v. het rondetafelgesprek georganiseerd door de Tweede Kamer over het wetsvoorstel Archiefwet 2021

17 februari 2022

- **Welke uitdagingen spelen er op het terrein van de archieven?**

De transitie naar een ondeelbare digitale informatieketen.

Duurzame toegankelijkheid van digitaal archief is een integraal onderdeel van het beheer van overheidsinformatie en niet een onderwerp dat pas na overbrenging relevant wordt. Sterker nog, archiveren is niet meer mogelijk als de informatie niet al vanaf het moment van creatie goed wordt ingericht en beheerd. Archiving by Design is de sleutel tot duurzame toegankelijkheid.

Om die reden is betrokkenheid van de minister van BZK cruciaal

KVAN vindt het teleurstellend dat de minister van OCW het advies van de Raad van State op dit punt (het mede ondertekenen van de wet) niet overneemt. Hiermee wordt voorbijgegaan aan de rol, positie en verantwoordelijkheid van BZK in de informatiehuishouding van de overheid, een gemiste kans. Formele medeverantwoordelijkheid van BZK voor de nieuwe Archiefwet zou tevens de basis leggen voor de broodnodige ontschotting en het verbreden van draagvlak voor acties ter verbetering van de informatiehuishouding binnen de overheid.

KVAN ziet de noodzaak om wetgeving rond (overheids)informatie vergaand te integreren.

Vandaag de dag bestaan er veel wetten die betrekking hebben op overheidsinformatie die elkaar echter niet coherent complementeren, zoals de AVG, de WOO, BIO. Wij pleiten **voor een kaderstellende informatiewet op de langere termijn en op de korte termijn meer nadruk op geïntegreerd informatiebeleid** waarbij informatie gerelateerde wetgeving vanuit eenzelfde optiek worden beschouwd. Hiermee kan tot eenduidigheid worden gekomen in beheer van en omgang met overheidsinformatie om daarmee de huidige complexiteit en inconsistenties te verminderen.

- **Biedt de Archiefwet voldoende waarborgen dat het handelen van de overheid wordt vastgelegd, zodat verantwoording mogelijk is?**

Het wetsvoorstel bevat zeker een aantal waarborgen die dat bevorderen, zoals de verkorting van de overbengingstermijn, de verplichte aanstelling van een archivaris, de afstemming met andere wetgeving, en de modernisering en harmonisering van terminologie.

De Archiefwet biedt echter absoluut niet voldoende waarborgen om de informatiehuishouding ook echt op orde te krijgen. Daar is de Archiefwet in beginsel ook niet voor bedoeld, echter wet- en regelgeving voor informatiebeheer vooraf aan archivering is mager en – zoals eerder aangegeven – erg versnipperd. Wij benadrukken ons pleidooi om de wetgeving rond informatie tegen het licht te gaan houden en stappen te gaan zetten naar beleid en wetgeving over de hele informatieketen heen.

Wij zien **openbaarheid van informatie als de kern van de archiefwetgeving**. De Archiefwet is er niet voor de overheid maar voor de burger, die goede toegang moet hebben tot informatie over overheidshandelen. Deze openbaarheid staat in toenemende mate onder druk vanwege de problemen rond informatiehuishouding, privacywetgeving, de ontheffing van overbrenging en de synchronisatie met de beperkingsgronden van de WOO. Het onderscheid tussen benodigde vertrouwelijkheid op (relatief) korte termijn en openbaarheid vanuit historisch perspectief (over langere termijn) is onvoldoende scherp. Met andere woorden **de weegschaal helt op dit moment te zeer over naar privacy** waarbij soms minder wordt vastgelegd dan voor de openbaarheid en waarheidsvinding op langere termijn wenselijk zou zijn.

De kwaliteit van de informatiehuishouding wordt mede geborgd door **een capabel en robuust georganiseerde toezichtsfunctie**. Uitbreiding van het toezicht naar ‘reeds overgebracht archief’ is op zichzelf een goede ontwikkeling. Echter op decentraal niveau wordt het verantwoordelijke overheidsorgaan geacht dat door de eigen archivaris/archiefdienst te laten verzorgen, inderdaad: “de slager keurt zijn eigen vlees”. In de Memorie van Toelichting wordt uit de losse pols een aantal voorbeelden gegeven hoe de geur van eigenbelang kan worden weggenomen. Dat is echter niet voldoende. KVAN vindt dat **ook voor decentrale overheden een systematiek moet worden neergezet voor toezicht (op zowel fysiek als digitaal archiefbeheer)**. De verplichting in de wet om dit in ieder geval niet door de eigen archivaris te laten doen te laten doen (maar bijvoorbeeld door een inspecteur of archivaris van een andere overheid of archiefdienst) zou al voldoende kader bieden. De branche is dan zelf wel in staat om daar vorm en inhoud aan te geven.

Ook in dit wetsvoorstel is wederom niet gekozen voor sancties of meer doorzettingsmacht van de toezichthouder. KVAN bepleit de aanstelling van een **Autoriteit Informatiebeheer** die dwingend op kan treden door de gehele informatieketen en over alle overheidslagen heen.

In het verlengde hiervan pleit KVAN voor een fundamentele heroverweging van het toezichtsgebouw rond informatiebeheer, archivering, privacy en security. Dat is nu veel te complex en versnipperd georganiseerd.

- **Is de doelstelling rond de kwaliteit van de informatiehuishouding voldoende vormgegeven om de gestelde transparantie te kunnen bieden?**

De Archiefwet gaat zeer beperkt in op deze doelstelling, uitgebreider komt dit aan de orde in het Archiefbesluit en de Archiefregeling, maar de conceptversies hiervan zijn nog niet openbaar. Dit is in deze fase moeilijk in te schatten dus.

In dit kader vraagt KVAN in elk geval aandacht voor de in de nieuwe archiefwet voorgenomen **mogelijkheid tot ontheffing van overbrenging**. In beginsel kan deze ontheffing zorgen voor grote schade aan de gewenste transparantie, omdat dan het openbaarheidsregime van de Archiefwet niet van toepassing is. Wordt er goed toegang gegeven? Weet de burger waar hij de informatie kan vinden? De wetgever geeft aan waarborgen te willen realiseren via een AMvB. Dat is mogelijk, maar een verankering in de wet zelf is - zeker als het gaat om de waarde van openbaarheid - passender.

- **Draagt de doelstelling van deskundigheid, kwaliteit en toezicht van archieven bij aan:**

a) de verantwoording van het handelen van de overheid

De verplichting om een archivaris aan te stellen is een goede zaak. De minister schrapt tegelijkertijd de diploma-eis. KVAN kan zich vinden in het schrappen van de diploma-eis, het klopt dat kennis en vaardigheden niet slechts op 1 manier zijn te verwerven.

Daarmee is het wel cruciaal om waarborgen te creëren om de kwaliteit van informatie- en archiefprofessionals op een hoog peil te brengen en houden, zowel digitaal als waar het gaat om de erfgoedtaken van archiefinstellingen. Er is een goed opleidingsaanbod nodig, structurele aandacht voor ontwikkeling van vakkennis 'on the job' en een vorm van registratie of certificering van deze professionals. Tot nu toe heeft de minister, nu staatssecretaris op dit laatste punt nog geen toezeggingen willen doen. Indien er geen alternatief is voor de diploma-eis dan pleit de KVAN ervoor om de diploma-eis te handhaven.

b) het belang van archieven als onderdeel van het cultureel erfgoed?

De verkorting van de overbrengingstermijn zal hier zeker aan bijdragen.

Als archiefinstellingen moeten bijdragen aan het kunnen reconstrueren van de historie van de samenleving, en ontwikkelingen daarin, dan is het bewaren en beschikbaar stellen van alleen overheidsinformatie onvoldoende, want levert een heel eenzijdig beeld op. In onze optiek **zou de wet zich ook moeten uitstrekken over collecties van niet-overheidsorganisaties zoals particuliere personen, (beursgenoteerde) bedrijven en maatschappelijke organisaties**. DEN stimuleert momenteel culturele instellingen om hun archief naar archiefinstellingen te brengen maar vinden daar niet altijd gehoor. Gelukkig

hebben veel archiefinstellingen wel een breder acquisitiebeleid, maar omdat het niet wettelijk is geborgd (wat de nodige middelen met zich meebrengt) is dit toch vaak een stiefkindje en – in geval van bezuinigingen - kwetsbaar.